

**УПРАВЛІННЯ КУЛЬТУРИ І МИСТЕЦТВ
ХАРКІВСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ ДЕРЖАВНОЇ АДМІНІСТРАЦІЇ**

КАЛЕНДАР

**ЗНАМЕННИХ І ПАМ'ЯТНИХ ДАТ
ХАРКІВЩИНИ НА 2004 РІК**

Бібліографічний покажчик

ХАРКІВ 2003

Бібліографічний покажчик “Календар знаменних і пам’ятних дат Харківщини” видається ХОУНБ з 1977 року. Посібник містить матеріали про визначні події історії, суспільно-політичного, громадського та культурного життя області, ювілеї уродженців краю та видатних діячів, життя і діяльність яких пов’язана з Харківщиною.

Покажчик складається з трьох частин і відкривається хронікою подій з історії Харківщини. Далі читачі знайомляться з переліком дат 2004 року. Зірочкою (*) позначені ті дати, до яких у третій частині подаються короткі відомості та бібліографічні списки.

У бібліографічних списках літературу розміщено в логічній послідовності.

Видання розраховане на бібліотекарів, які пропагують краєзнавчу літературу, а також лекторів, вчителів та усіх читачів, що цікавляться краєзнавством.

Радимо використовувати покажчик для відзначення ювілейних і пам’ятних дат краю. Він допоможе в організації книжкових виставок, переглядів, проведенні масових заходів.

Відбір літератури закінчено в квітні 2003 року.

Розділ І.

ХРОНІКА ПОДІЙ З ІСТОРІЇ ХАРКІВЩИНИ НА 2004 РІК

- 1559** **445 років тому**
– Нововодолазький район. Селянами-втікачами з Правобережної України засновано смт. Бірки
- 1654** – **350 років тому** засновано м. Харків
- 1659** **345 років тому**
– Цар Олексій Михайлович дозволив проводити у Харкові щорічні ярмарки, які присвячувалися церковним святкам. 15–31 серпня вперше почала діяти найстаріша з Харківських ярмарок – Успенська
- Зміївський район. Переселенцями-втікачами з Правобережної України засновано смт. Зідьки
- 1674** – **330 років тому** засновано м. Вовчанськ
- 1684** **320 років тому**
– Богодухівський район. Засновано с. Куп’єваха. У цьому селі народився П.А.Заковорот (1871–1951) – один з основоположників радянської школи фехтування
- 1689** – **315 років тому** споруджено Покровський собор у Харкові. Це найстаріша кам’яна споруда міста, що збереглася до наших днів
- 1699** **305 років тому**
– Нововодолазький район. Засновано с. Рокитне

- 1709,**
2 червня – **295 років тому** напередодні битви зі шведами під Полтавою Харків відвідав Петро I. За його наказом фортецю було розширено й укріплено
- 1724** – **280 років тому**
– Валківський район. Засновано Старомерченський парк, пам'ятник садово-паркової архітектури
- 1759–1760** – Г.Сковорода викладав у Харківському колегіумі
- 1764** – **240 років тому**
– Богодухівський район. Засновано с. Сазоно-Баланівка. Спочатку був хутір Юнаківка, в 1920 р. його перейменовано на Баланівку, яку в 1941 р. об'єднали з хутором Сазони
– Красноградський район. Засновано с. Соснівка (до 1944 р. – Циглерівка)
- 1769–1774** – Укладання Г.Сковородою збірника “Басні Харківські”
- 1789** – **215 років тому** засновано перший стаціонарний театр
- 1799,** *16 жовтня* – **205 років тому** створено Харківську єпархію
- 1804,**
грудень – **200 років тому** засновано Ботанічний сад Харківського університету
- 1809** – **195 років тому** за ініціативи М.І.Каразіна закладено Краснокутський дендропарк
- 1814** – **190 років тому** почала працювати перша професійна театральна трупа
- 1819** – **185 років тому**
29 червня – 3 липня м. Чугуїв. Відбувся антикріпосницький виступ військових поселенців, який був жорстоко придушений царськими військами
- 1824–1825** – Видавався двомісячник “Украинский журнал”. (редактор О.Склобовський). На сторінках журналу друкувалися російські твори харківських письменників, етнографічні описи міст України, оригінальні документи Ю.Хмельницького, І.Мазепи, І.Скоропадського. Журнал було заборонено цензурою після повстання декабристів
- 1824–1833** – Споруджено дзвіницю Успенського собору на честь перемоги російської армії над Наполеоном (архітектори Є.Васильєв, К.Тон)
- 1864** – **140 років тому**
При конторі держбанку відкрилася Харківська ощадкаса
– Богодухівський район. Засновано с. Заброди
– Зміївський район. Засновано с. Чемужівка

- Куп'янський район. Засновано с. Петрівка (до 1919 р. – Білоцерківка)
- Харківський район. Засновано с. Пономаренки

1869

135 років тому

- Збудовано першу лінію Південної залізниці Курськ-Харків-Ростов. 22 травня до Харкова прибув перший поїзд
- У Харкові відкрито Олександрівську міську лікарню (нині перша міська клінічна лікарня)
- Засновано вагоноремонтний завод
- Художницею-педагогом М.Раєвською-Івановою створено міську рисувальну школу. У 1912 р. її було реорганізовано у художнє училище
- Богодухівський район, с. Гути. Відкрито найбільше підприємство цукрової промисловості на Україні – Первухінський цукровий комбінат. В 1919 р. присвоєно ім'я Г.Первухіна
- Лозівський район. Під час прокладання Курсько-Харківсько-Севастопольської залізниці виникло смт. Панютине (до 1872 – Лозова-Азовська)

24 березня

- Засновано Харківське товариство розповсюдження в народі грамотності. Перший голова правління – М.Бекетов. Ліквідоване в 1920 р.

липень

- Почало працювати Харківське паровозне депо Курсько-Харківсько-Азовської лінії Південної залізничної дороги (нині електровозне депо “Жовтень”)

1874

- **130 років тому** відкрито оперний, т. зв. “ліричний” театр. У ньому в 1883 р. вперше в Україні було поставлено оперу М.Лисенка “Ночь перед Рождеством”

28 квітня

- З місця, де зараз знаходиться сквер ім. Свердлова, злетіла повітряна куля, сконструйована першим повітряплавателем України М.Т.Лаврент'євим. Йому вдалося долетіти до селища Данилівка. Пізніше талановитий винахідник, колишній кріпак, створив чотиримісну повітряну кулю “Харків” і аеростат, що мав таку ж назву

1879

125 років тому

- Створено перше в Україні математичне товариство
- Побудовано, а в 1882 р. розпочато випуск продукції заводом сільськогосподарських знарядь акціонерного товариства Гельферіх–Саде (нині ВО “Серп і молот”)
- Розпочалося будівництво водопроводу

- 8 лютого – “Народовольці” вчинили терористичний акт, внаслідок якого було смертельно поранено харківського губернатора князя Д.Кропоткіна
- 1879–1882 – В Харківській семінарії навчався видатний український поет П.Грабовський
- 1884 **120 років тому**
- Краснокутський район. П.Харитоненком засновано пам’ятник двірцево-паркової культури XIX ст. Наталіївський парк . Його площа становить 55 га.
- травень–
червень – Гастролі М. Єрмолової у Харкові
- 1884–1906 – Видається документальне видання органу міського самоврядування “Журналы Харьковской городской Думы” (з 1907–1916 – “Известия Харьковской городской Думы”)
- 1884–1917 – Видається філософсько-богословський журнал “Віра і розум”. З 2000 року видання журналу відновлено
- 1894 **110 років тому**
- березень – Став до ладу перший елеватор у Харкові на Іванівці
- 14 липня – Перебування імператора Олександра III в Спасовому Скиту при освяченні Храму на місці аварії царського поїзда 17 жовтня 1888 р.
- 1899 **105 років тому**
- Створено Харківський “Союз борьбы за освобождение рабочего класса” (існував паралельно з Харківським комітетом РСДРП, з яким злився в 1902 р.)
- м. Харків. На честь 100-річчя з дня народження О.С.Пушкіна вул. Німецькій було присвоєно ім’я поета (нині вул. Пушкінська)
- За ініціативи Х.Алчевської на території її садиби встановлено мармуровий бюст Т.Шевченка (скульптор В.Беклемішев) – перший пам’ятник поету в Україні
- червень – У Куп’янську вперше проведено виставку великої рогатої худоби та коней, виведених у Куп’янському повіті
- 17 вересня – Кегичівський район. Почав виробничий сезон цукрокомбінат, якому в 1922 р. на честь п’ятої річниці Жовтня присвоєно ім’я В.І.Леніна
- 1904 **100 років тому**
- Перебування імператора Миколи II у Харкові. Здійснив огляд військ, які відбували на Далекий Схід
- березень – Створено Товариство трудящих жінок. Засновниця і перший голова – Л.Єфімович
- 23 травня – Відкрито пам’ятник О.С.Пушкіну (скульптор Б.Едуардас)

1909

95 років тому

- Відкрито пам'ятник М.В.Гоголю на Театральній площі
- Побудовано харківський Робітничий дім (клуб Металістів з 1924 р., після Великої Вітчизняної війни – Палац культури заводу транспортного машинобудування)
- Створено селекційну станцію, яку в 1956 році було реорганізовано в Інститут рослинництва, селекції та генетики ім. В.Я.Юр'єва

25 квітня

- За ініціативи проф. І.Оболенського створено карету “швидкої допомоги”

1914

90 років тому

- Відкрито станцію “швидкої допомоги”
- Збудовано Трьох-Святительську церкву, яка освячена в січні 1915 року
- Почала діяти харківська каналізація (нині “Харківочисткомунвод”)
- Споруджено Харківський іподром (архітектор З.Хоманський)
- Сахновщинський район. Засновано с. Володимирівка

березень

- Харківським відділом Спілки боротьби із дитячою смертністю відкрито інститут допомоги материнству та дитинству “Капля молока”

квітень

- Відкрито пам'ятник М.Кропивницькому (скульптор Ф.Белавинський)

23

листопада

- Перебування імператора Миколи II у Харкові. Прийняв депутації від губернських предводителів дворянства, громадських відомств, був присутнім на богослужінні в Успенському соборі, відвідав кілька лікарень та лазаретів

1914–1916

- Споруджено Палац Праці (колишній доходний будинок Всеросійського страхового товариства “Росія”, архітектор І.Претро)

1919

85 років тому

- Відкрито педагогічний Інститут ім. Г.Сковороди (нині Харківський державний педагогічний університет ім. Г.Сковороди)
- Полковник Ф.Алі Ізенбек натрапив у зруйнованому поміщицькому маєтку с. Великий Бурлук на списані незвичайними письменами дубові дощечки. Це була найдавніша з нині відомих пам'яток давньоукраїнського письменства дохристиянської доби “Велесова книга”

січень

- Колишню Павлівську площу названо ім'ям видатної діячки німецького та польського робітничого руху Р.Люксембург

- 1–6 березня* – У Харкові відкрився III з'їзд КП(б)У, головну увагу на якому було зосереджено на питаннях відновлення і зміцнення Радянської влади в Україні
- 6–10 березня* – Відкрився III Всеукраїнський з'їзд Рад. З'їзд прийняв першу Конституцію УРСР
- 27 квітня - 4 травня* – Відкрився I Всеукраїнський з'їзд Профспілок
- листопад* – Відкрито ХНДІ ендокринології та хімії гормонів (нині інститут проблем ендокринної патології ім. В.Данилевського АМН України)
- 11 грудня* – Харків був визволений від білогвардійців. Сюди переїхав уряд і Всеукрревком. Харків знову став столицею УРСР до 1934 р.
- 1924** **80 років тому**
- Став до ладу шкіряний завод “Більшовик”
 - Засновано бібліотеку Харківського інституту дерматології та венерології
 - Близнюківський район. Засновано с. Кірове (до 1938 р. – Галич)
 - Первомайський район. Групою переселенців-бідняків з Ізюмського району засновано с. Суданка
 - Сахновщинський район. Селянами переселенцями з с. Нехворощі Полтавської області засновано с. Огіївка. Названо (1927 р.) ім'ям партизанського командира Я.Р.Огія, який загинув під час громадянської війни
- травень* – Відкрито дитячу музичну школу № 2 (в 1986 р. її було реорганізовано в дитячу школу мистецтв)
- 1 травня* – Паровозобудівним заводом випущено перший радянський гусеничний трактор “Комунар”
- влітку* – Почалось регулярне повітряне сполучення першими повітряними трасами Харків–Київ, Харків–Одеса
- жовтень* – Створено Жовтневий район м. Харкова (колишній Холодногорський)
- 26 листопада* – Споруджено першу в Україні радіостанцію
- грудень* – Засновано м. Первомайськ (до 1952 ст. Лихачове)
- 1929** **75 років тому**
- Засновано інститут Коксобуд (нині Діпрококс)
 - Закінчено спорудження Будинку державної промисловості – першої висотної будівлі із скла та бетону у Радянському Союзі (архітектори С.Серафимов, С.Кравець, М.Фельгер)

- Побудовано станцію ТЕЦ –2 “Есхар”
- Створено Харківський інститут політичної освіти (нині Харківська державна академія культури)
- Почав роботу перший в Україні театр музичної комедії
- Відкрито Харківську філармонію. Організовано симфонічний оркестр
- Відкрито Харківський інститут механізації та електрифікації сільського господарства (нині Харківський державний технічний університет сільського господарства)
- Чугуївський район. Засновано смт. Чкаловське. Названо на честь радянського льотчика В.П.Чкалова

26 січня – В будинку Харківського оперного театру громадськість міста вшанувала видатного французького письменника А.Барбюса

31 березня – Відкрито палац культури працівників зв'язку (архітектор А.Молокін)

5 жовтня – Відкрито пам'ятник М.Коцюбинському (проект М.Новосельського)

1934 70 років тому

- Вийшов перший номер газети “Ленінська зміна” (з 1991 р. – “Событие”)
- Створено харківську організацію Спілки архітекторів України
- Засновано дитячу музичну школу № 4 ім. М.Леонтовича (перший директор школи – С.А.Чистякова)
- У дні святкування 120-річчя з дня народження Т.Г.Шевченка було закладено пам'ятник поету (скульптор М.Манізер, архітектор І.Лангбард)
- Українському драматичному театру присвоєно ім'я Т.Г.Шевченка

21 січня – Став до ладу турбогенераторний завод (в 1996 р. його реформовано в ВАТ “Турбоатом”)

19 травня – Відкриття Міжнародної конференції з питань теоретичної фізики, в роботі якої брали участь відомі зарубіжні вчені Н.Бор, Е.Вільямс, М.Плессет і радянські фізики Л.Ландау, І.Тамм, Я.Френкель та ін.

15 червня – 12 серпня – Відбувся I з'їзд письменників республіки, на якому було створено Спілку письменників України. Засновано харківське відділення Спілки письменників України

24 червня – Столицю Радянської України було перенесено з Харкова до Києва

1 липня – Збудовано Будинок архітектора (архітектор В.В.Величко)

- грудень* – Засновано Харківську парфумерно-косметичну фабрику (нині АО “Ефект”)
– Відбулася масова страта кобзарів під Харковом
- 13 грудня* – Засновано Харківський дослідний завод монокристалів НТК “Інститут Монокристалів”
- 1934–1937** – Створено міський парк ім. Артема площею 100 га (архітектори В.І.Дюжих, Ю.В.Ігнатовський; дендрологи А.І.Колесников, К.Д.Кобезський)
- 1939** **65 років тому**
– Введено в дію першу тролейбусну лінію
- 1 липня* – Відкрито Харківський театр ляльок (нині Харківський академічний театр ляльок ім. В.Афанасьєва)
- 1944** **60 років тому**
– Відкрито Харківський гірничий інститут (нині Харківський державний технічний університет радіоелектроніки)
– Відкрито міський Будинок фізкультури
– Створено завод “Південкабель” (нині ЗАТ “Південкабель”)
– Відкрито Харківський індустріально-педагогічний технікум № 1
– Харківському театру опери та балету присвоєно ім’я М.Лисенка
- лютий* – Відкрито Харківський радіотехнічний технікум
- 23 серпня* – На площі Дзержинського (нині площа Свободи) відкрилася виставка “Освобожденная Харьковщина”. Її стенди та експонати розповідали про те, що зроблено в Харкові за рік після визволення від фашистських окупантів (відбудовано 247 промислових підприємств, здано в експлуатацію 300 тис. кв. м. житла)
- жовтень* – На базі 33-ї гвардійської танкової бригади створено Харківське гвардійське танкове командне училище (нині Харківський інститут танкових військ ім. Верховної Ради України)
- 5 жовтня* – Засновано Харківське медичне училище № 3 (6 серпня 1955 р. наказом Харківського обласного відділу охорони здоров’я училище переведено у м. Красноград Харківської області)
- листопад* – Засновано спортивну школу молоді (нині школа вищої спортивної майстерності)
- 1949** **55 років тому**
– Засновано Харківський обласний драматичний театр (в 1960 р. реорганізовано в Театр юного глядача)
– Засновано завод тракторних самохідних шасі
– Російському драматичному театру присвоєно ім’я А.С.Пушкіна

1954

50 років тому

- Відкрито перше телевізійне ательє
- Споруджено Харківський міст, який зв'язує по Московському проспекту центр зі східною частиною міста (архітектор А.В.Межеровський, скульптор М.Ф.Овсянкін). На мосту було встановлено дві скульптурні групи, що символізують непорушну єдність російського та українського народів (скульптор М.Ф.Овсянкін)

5 жовтня

За рішенням Міжнародного Союзу UNIMA при Харківському ляльковому театрі відкрилася виставка ляльок, яка згодом переросла в єдиний в Україні музей ляльок

1959

45 років тому

- Засновано харківську організацію Спілки журналістів
- Засновано КБ електроприладобудування (нині виробниче об'єднання “Хартрон”)
- Розпочалася забудова Павлового поля

грудень

- Відкрито пам'ятник герою громадянської війни М.Рудневу (скульптор В.Воловик, архітектор В.Якименко)

1964

40 років тому

- Відкрито пам'ятник двічі Герою Соціалістичної Праці В.Юр'єву (скульптор В.Агібалов, архітектор Д.Морозов)
- Розпочато будівництво Первомайського хімічного комбінату
- Закінчено будівництво Печенізького моря (розпочато в 1958 р.). Довжина водоймища – 70 км., ширина 3 км., корисна віддача води становить 341 млн. куб. м.

грудень

- Відкрито готель “Інтурист” (архітектор В.Васильєв)

1969

35 років тому

- Відкрито санаторну школу–інтернат для дітей хворих на сколіоз
- В Палаці культури залізничників відкрито музей історії Південної залізничної дороги

січень

- Вийшов з друку перший номер газети “Вечірній Харків”

3 серпня

- м. Чугуїв. Відкрито художньо-меморіальний музей І.Репіна

1974

30 років тому

- Почав працювати електросвітловий інформатор. Табло світлової газети розміром в 21 м. встановлено на будинку Інституту мистецтв
- Споруджено новий клінічний комплекс Українського НДІ охорони здоров'я дітей та підлітків, заснованого в 1924 р., як інститут охорони материнства та дитинства

- січень* – Відкрито Харківську дитячу музичну школу № 13 ім. М.Коляди
- 9 квітня* – Відбулася вистава у Новому цирку, збудованому в західній частині Красношкільної набережної

1979 **25 років тому**

- Розпочато будівництво Олексіївського жилмасиву (архітектори М.І.Авраменко, Т.А.Морева, В.А.Можейко)
 - Споруджено готель “Мир” (архітектори С.Миргородський, Р.Гупало, Н.Діденко, І.Іванов, В.Савченко)
 - Споруджено Будинок політпросвіти (архітектори Б.Клейн, А.Ткаченко, В.Симонюк)
- 29 грудня* – Запущено перший енергоблок ТЕЦ–5

1984 **20 років тому**

- Відкрився парк Перемоги (проспект Тракторобудівників, Салтівський жилмасив)
- 11 серпня* – Введено в експлуатацію першу ділянку другої лінії Харківського метрополітену

1989 **15 років тому**

- Харків’яни С.Бершов та лікар-травматолог В.Пастух у складі союзної команди підкорили пік Гімалайського велетня гору Канченджангу (8586 метрів). На її чотирьох піках вони залишили значки з гербом Харкова
- Укладено Угоду про співпрацю і побратимство з американським містом Цинциннаті
- Створено Харківське обласне товариство захисту прав споживачів
- м. Балаклія. Відкрито історико-краєзнавчий музей

- січень* – Створено Харківський обласний комітет “Дробицький Яр”

- квітень* – У фізико-технічному інституті АН УРСР та НВО “Монокристалреактив” паралельно за різних експериментальних умов зареєстровано продукти розкладу, що свідчать про ядерний синтез, здійснений у звичайних умовах

- 11 квітня* – Створено Харківську оперативно-рятувальну службу. Керівник Ю.О.Куліш

- 15 вересня* – Вдруге призначено Митрополитом Харківським і Богодухівським Никодима (Микола Степанович Руснак)

- 7 листопада* – Випуск ВО “Харківський завод електроапаратури” спільно із західнонімецькою фірмою ІПС першої партії персональних комп’ютерів

- Почалася відбудова Свято-Пантеліймонівського храму

1994

10 років тому

- Засновано українсько-болгарське товариство “Пірана” (виробництво парфумерної продукції та косметичних засобів)
- У Харкові цілодобово починає працювати найбільший в країні оптово-роздрібний торговельний центр біля станції метро “Барабашова”
- Засновано українсько-німецький економіко-фінансовий ліцей при Харківському державному університеті харчування і торгівлі
- Поновлено видання “Харьковские епархиальные ведомости”. Газету засновано в 1867 р.
- Вийшли в світ перші номери “Українського радіологічного журналу”, заснованого Харківським НДІ медичної радіології Міністерства охорони здоров’я України
- Введено в експлуатацію перші свердловини Юліївського нафтогазоконденсатного родовища

січень

- Постановою Кабінету Міністрів України Харківський інститут інженерів залізничного транспорту реорганізовано в Харківську державну академію залізничного транспорту

20 січня

Створено спілку жінок Харківщини. Керівник Є.Просекіна

6 лютого

- Відкрито ізраїльський культурний центр

квітень

- В клубі військового університету відбулася установча конференція нової громадської організації – Асоціації спортсменів Харківщини

22 квітня

- Постановою Кабінету Міністрів України Харківський медичний інститут реорганізовано в Харківський державний медичний університет

8 серпня

Створено Харківський міський жіночий фонд. Керівник Л.А.Кім

листопад

- Постановою Кабінету Міністрів України створено Університет внутрішніх справ

10

листопада

- У Харкові відкрився перший в Україні французький культурний центр

грудень

- Вперше у Харкові відбувся Всеукраїнський фестиваль фольклористичних ансамблів, які відтворюють регіональні традиції гортового співу та музикування, “Фольклорна толока”

1999

5 років тому

- Звання “Почесний громадянин м. Харкова” отримали: Андрейко М.М., Бездітко А.П., Біблик В.В., Гурченко Л.М., Конарев Н.С., Мала Л.Т., Никодим, Поярков Ю.М., Сергеев В.Г., Трусов К.А. Звання “Почесний громадянин м. Харкова” існувало з 1837 до 1914

рр. У 1998 р. за ініціативи мера міста М.Пилипчука його було відновлено у правах і розроблено положення про присвоєння з врученням нагрудного знака і занесенням імені до “Книги Почесних громадян м. Харкова”

- серпень* – Засновано Харківську обласну громадську організацію “Товариство Амазонок”. Керівник З.П.Соколова
- травень* – Відбувся I Міжнародний конкурс виконавців, присвячений українському співакові І.Алчевському
- 14 грудня* – У Харківському державному аграрному університеті ім. В.Докучаєва відкрито музей історії цього навчального закладу

Розділ II.

ЗНАМЕННІ ТА ПАМ'ЯТНІ ДАТИ ХАРКІВЩИНИ НА 2004 РІК

- 1 січня** – 60 років з дня народження **Віктора Тихоновича Ендебері** (1944–2001), прозаїка, гумориста, сатирика
- 2 січня* – 105 років з дня народження **Івана Івановича Пільгука** (1899–1984), літературознавця, критика, прозаїка
- 9 січня* – 100 років з дня народження **Федора Федоровича Богданова** (1904–1981), композитора, диригента
Див.: Календар знаменних і пам'ятних дат Харківщини на 1999 р. – Х., 1998. – С. 10–11.
- 10 січня* – 75 років з дня народження **Олександра Сергійовича Барсегяна** (1929), режисера Харківського російського драматичного театру ім. О.Пушкіна
- 12 січня* – 110 років з дня народження **Василя Михайловича Блакитного** (Еллан-Блакитний) (1894–1925), поета і громадського діяча
- 13 січня** – 85 років з дня народження **Любові Трохимівни Малої** (1919–2003), вченої, лікаря-кардіолога. Почесний Громадянин Харкова (1999)
- 17 січня** – 160 років з дня народження **Едуарда Едуардовича Бергенгейма** (1864–1896), харківського промисловця, засновника харківського керамічного заводу
- 60 років з дня народження **Лідії Григорівни Доценко** (1944), поетеси
- 19 січня* – 110 років з дня народження **Марка Степановича Терещенка** (1894–1930), актора і режисера. У 1945-1976 рр. викладав в Харківському інституті культури
- 21 січня* – 65 років з дня народження **Світлани Мефодіївни Дроговоз**

(1939), вченого-фармаколога, доктора медичних наук

- 24 січня – 110 років з дня народження **Івана Никифоровича Стешенка** (1894–1937), українського співака (бас). У 1931-1934 рр. – соліст Харківського театру опери та балету
- 29 січня – 125 років з дня народження **Євгена Андрійовича Агафонов** (1879–1955), українського художника. Був членом Товариства харківських художників (1906)
- 3 лютого – 90 років з дня народження **Віктора Петровича Борищенка** (1914–1996), українського співака. 1933-1935 рр. – співав у Харківському театрі музкомедії
- 6 лютого – 100 років з дня народження **Григорія Миколайовича Петнікова** (1894–1971), поета, перекладача, фольклориста
- 6 лютого – 100 років з дня народження **Володимира Миколайовича Петі** (1904–1942), архітектора
- 10 лютого – 160 років з дня народження **Анатолія Федоровича Коні** (1844–1927), юриста і громадського діяча
Див.: Календар знаменних і пам'ятних дат Харківщини на 1999 р. – Х., 1998. – С. 11.
- 16 лютого – 80 років з дня народження **Віктора Пилиповича Трубникова** (1924–1995), ортопеда-травматолога, заслуженого діяча науки УРСР
- 17 лютого – 55 років з дня народження **Олени Вікторівни Романенко** (1949), української співачки. З 1982 р. – солістка Харківського театру опери та балету ім. М.Лисенка
- 18 лютого – 195 років з дня народження **Єгора Петровича Ковалевського** (1809–1868), письменника, мандрівника, громадського діяча
– 65 років з дня народження **Анатолія Михайловича Мірошниченка** (1939), поета
- 19 лютого – 90 років з дня народження **Павла Олексійовича Петюнина** (1914), вченого-хіміка
- 20 лютого – 125 років з дня народження **Василя Яковича Юр'єва** (1879–1962), селекціонера-рослинника
Див.: Литература к знаменательным и памятным датам Харьковщины на 1989 год. – Х., 1988. – С. 1–2.
- 21 лютого – 150 років з дня народження **Тимофія Івановича Буткевича** (1854–1925), магістра богослов'я, професора Харківського університету, протоієрея. Серед його праць заслуговує на увагу книга “Историко-статистическое описание Харьковского кафедрального Успенского собора” – своєрідна енциклопедія духовного життя міста

- 23 лютого – 115 років з дня народження **Василя Степановича Зборовця** (1889–1944), літературознавця, мовознавця
- 95 років з дня народження **Миколи Іполитовича Шпака** (1909–1942), поета
Див.: Календар знаменних і пам'ятних дат Харківщини на 1999 р. – Х., 1998. – С. 12.
- 3 березня – 85 років з дня народження **Олексія Васильовича Погорєлова** (1919), математика
Див.: Литература к знаменательным и памятным датам Харьковщины на 1989 год. – Х., 1988. – С. 2–4.
- 5 березня – 90 років з дня народження **Володимира Григоровича Сергєєва** (1914–), українського вченого в галузі радіотехніки, електроніки й автоматики. Почесний громадянина Харкова (1999)
- 6 березня – 70 років з дня народження **Зіновія Михайловича Вальшонка** (1934), поета
- 7 березня – 105 років з дня народження **Аркадія Панасовича Любченка** (1899–1945), прозаїка, драматурга
Див.: Календар знаменних і пам'ятних дат Харківщини на 1999 р. – Х., 1998. – С. 13.
- 13 березня – 165 років з дня народження **Леонарда Леопольдовича Гіршмана** (1839–1921), офтальмолога
Див.: Литература к знаменательным и памятным датам Харьковщины на 1989 год. – Х., 1988. – С. 4.
- 120 років з дня народження **Олексія Никаноровича Соколовського** (1884–1959), українського агрогрунтознавця. З 1944 р. – директор Харківського сільськогосподарського інституту
- 14 березня – 70 років з дня народження **Віктора Георгійовича Воронова** (1934), вченого-кібернетика, заслуженого робітника вищої школи України
- 15 березня – 70 років з дня народження **Віктора Михайловича Більчука** (1934), вченого в галузі системного аналізу ефективності функціонування складних систем і операцій, заслуженого діяча науки і техніки УРСР
- 17 березня – 75 років з дня народження **Вукола Вуколовича Лопатіна** (1929), поета
- 20 березня – 195 років з дня народження **Миколи Васильовича Гоголя** (1809–1852), письменника. Життя і творчість Гоголя тісно пов'язані з Слобідською Україною, з Харківщиною
- 22 березня – 110 років з дня народження **Василя Дмитровича Єрмилова** (1894–1967), художника
Див.: Календар знаменних і пам'ятних дат Харківщини на 1999 р.

– Х., 1998. – С. 13–14.

- 24 березня* – 80 років з дня народження **Нінелі Михайлівни Анникової** (1924), української артистки. У 1944-1956 рр. – солістка Харківського театру музкомедії
- 28 березня* – 75 років з дня народження **Олександра Івановича Процевського** (1929), професора, доктора юридичних наук
- 29 березня* – 175 років з дня народження **Івана Павловича Лазарєва** (1829–1902), видатного акушера-гінеколога
- 30 березня* – 110 років з дня народження **Миколи Павловича Барабашова** (1894–1971), українського радянського астронома. З 1930 р. – директор Харківської астрономічної обсерваторії
- 31 березня* – 135 років з дня народження **Миколи Сергійовича Бокаріуса** (1869–1931), українського вченого, одного із засновників Радянської судової медицини. Заснував у 1923 р. перший на Україні Харківський НДІ судекспертизи, якому в 1931 р. було присвоєно його ім'я
- 1 квітня* – 90 років з дня народження **Тамари Яківни Веске** (1914), музичного педагога
Див.: Календар знаменних і пам'ятних дат Харківщини на 1999 р. – Х., 1998. – С. 14–15.
- 6 квітня* – 115 років з дня народження **Івана Опанасовича Соколянського** (1889–1960), вченого-дефектолога. Перший директор створеного у 1930 р. в Харкові НДІ дефектології
- 6 квітня* – 85 років з дня смерті **Ілюдора Ілюдоровича Загоскіна** (1851–1919), інженера і архітектора
- 14 квітня* – 175 років з дня народження **Григорія Петровича Данилевського** (1829–1890), письменника
Див.: Литература к знаменательным и памятным датам Харьковщины на 1989 год. – Х., 1988. – С. 4–5.
- 18 квітня* – 150 років з дня народження **Миколи Федоровича Сумцова** (1854–1922), вченого-філолога
Див.: Календар знаменних і пам'ятних дат Харківщини на 1999 р. – Х., 1998. – С. 15–17.
- 19 квітня* – 65 років з дня смерті **Миколи Миколайовича Синельникова** (1855–1939), режисера, актора і театрального педагога
Див.: Календар знаменних і пам'ятних дат Харківщини на 1995 рік. – Х., 1994. – С. 11–12.
- 21 квітня* – 80 років з дня народження **Євгена Івановича Червонюка** (1924–1982), співака і педагога
Див.: Календар знаменних і пам'ятних дат Харківщини на 1999 р. – Х., 1998. – С. 17–18.

- 22 квітня – 95 років з дня народження **Леоніда Ароновича Юхвіда** (1909–1968), прозаїка, драматурга
Див.: Календар знаменних і пам'ятних дат Харківщини на 1999 р. – Х., 1998. – С. 19–20.
- 80 років з дня народження **Анатолія Леонідовича Наседкіна** (1924), живописця і графіка
Див.: Календар знаменних і пам'ятних дат Харківщини на 1999 р. – Х., 1998. – С. 18–19.
- 23 квітня – 80 років з дня народження **Олексія Олександровича Коржа** (1924), українського ортопеда-травматолога. З 1965 р. – директор Харківського НДІ травматології, ортопедії та протезування ім. М.Ситенка
- 27 квітня – 100 років з дня смерті **Михайла Петровича Старицького** (1840–1904), поета, драматурга, прозаїка, театрального громадського діяча
- 2 травня – 125 років з дня народження **Опанаса Миколайовича Матюшенка** (1879–1907), одного з керівників повстання на броненосці “Потьомкін”
Див.: Литература к знаменательным и памятным датам Харьковщины на 1989 год. – Х., 1988. – С. 5–6.
- 3 травня – 65 років з дня народження **Валерія Федоровича Замєсова** (1939), українського письменника
- 7 травня – 85 років з дня народження **Бориса Абрамовича Слущького** (1919–1986), поета
- 12 травня – 145 років з дня народження **Михайла Олександровича Алісова** (1859 – після 1930), українського художника-пейзажиста. Жив у Харкові та Криму
- 14 травня – 115 років з дня народження **Віктора Володимировича Золотарьова** (1889–1966), актора. 1934–66 рр. працював у Харківському російському драматичному театрі ім. О.Пушкіна
- 15 травня – 75 років з дня народження **Юрія Івановича Стадниченка** (1929), поета, перекладача, публіциста
Див.: Календар знаменних і пам'ятних дат Харківщини на 1994 рік. – Х., 1993. – С. 8–10.
- 17 травня – 100 років з дня народження **Михайла Полієвктовича Верхацького** (1904–1973), українського режисера, педагога, театального діяча. 1926–1934 рр. – режисер “Березоля”
- 24 травня – 80 років з дня народження **Миколи Яковича Говорушенка** (1924), доктора технічних наук, заслуженого діяча науки УРСР
- 27 травня – 100 років з дня народження **Костянтина Михайловича Греченка** (1904–1981), хорового диригента і педагога
- 4 червня – 95 років з дня народження **Олександра Єлисейовича Ільченка**

(1909), прозаїка, драматурга, журналіста

Див.: Календар знаменних і пам'ятних дат Харківщини на 1999 р. – Х., 1998. – С. 20–21.

- 8 червня – 85 років з дня народження **Андрія Павловича Бездітка** (1919), громадського діяча. Почесний громадянин Харкова (1999)
- 12 червня – 100 років з дня народження **Івана Івановича Магди** (1904–1994), вченого-ветеринара
- 13 червня – 70 років з дня народження **Віталія Сергійовича Губаренка** (1934), композитора
Див.: Календар знаменательных и памятных дат Харьковщины на 1984 год. – Х., 1983. – С. 6–8.
- 14 червня – 80 років з дня народження **Реї Олександрівни Колосової** (1924), актриси. З 1950 р. – актриса Харківського драматичного театру ім. Т.Шевченка
Див.: Календар знаменних і пам'ятних дат Харківщини на 1999 р. – Х., 1998. – С. 21–22.
- 75 років з дня народження **Бориса Дмитровича Силаєва** (1929), прозаїка
Див.: Календар знаменних і пам'ятних дат Харківщини на 1999 р. – Х., 1998. – С. 22–24.
- 15 червня – 85 років з дня народження **Миколи Терентійовича Шаповала** (1919–1982), поета, прозаїка
Див.: Календар знаменних і пам'ятних дат Харківщини на 1999 р. – Х., 1998. – С. 24–27.
- 20 червня 75 років з дня смерті **Євгена Чикаленка** (1861–1929), громадського діяча і мецената
- 3 липня – 110 років з дня народження **Богдана Петровича Божидара** (справж. прізвище – Гордєєв) (1894–1914), поета, теоретика вірша
– 100 років з дня народження **Арона Михайловича Утєвського** (1904–1988), вченого-біохіміка
- 7 липня – 40 років з дня народження **Тетяни Федорівни Шамрай** (1964–1988), української поетеси
- 11 липня 155 років з дня народження **Павла Аркадійовича Андрєєвського** (1849–1890), російського драматурга, театрального критика. Вихованець Харківського університету
- 29 липня – 50 років з дня народження **Володимира Петровича Науменка** (1954), літературознавця
- 31 липня – 85 років з дня народження **Миколи Леонідовича Рябініна** (1919–1992), скульптора
Див.: Литература к знаменательным и памятным датам Харьковщины на 1989 год. – Х., 1988. – С. 9–10.

- 2 серпня – 80 років з дня народження **Олександра Анатолійовича Хмельницького** (1924), українського живописця
Див.: Календар знаменних і пам'ятних дат Харківщини на 1999 р. – Х., 1998. – С. 27–28.
- 3 серпня – 70 років з дня народження **Анатолія Євгеновича Спесівцева** (1934), заслуженого майстра спорту з альпінізму
- 5 серпня – 160 років з дня народження **Іллі Юхимовича Рєпіна** (1844–1930), живописця
Див.: Календар знаменних і пам'ятних дат Харківщини на 1994 рік. – Х., 1993. – С. 11–19.
- 8 серпня – 85 років з дня народження **Бориса Ієремієвича Веркіна** (1919), фізика
Див.: Литература к знаменательным и памятным датам Харьковщины на 1989 год. – Х., 1988. – С. 10–11.
- 12 серпня – 65 років з дня народження **Віктора Миколайовича Ігуменцева** (1939), українського графіка. 1970–1988 рр. – викладав у Харківському художньо-промисловому інституті
- 14 серпня – 115 років з дня народження **Іллі Володимировича Добржинця** (1889–1960), українського скрипаля і педагога
- 14 серпня – 85 років з дня народження **Іни Митрофанівни Христенко** (1919), поетеси, прозаїка
Див.: Календар знаменних і пам'ятних дат Харківщини на 1999 р. – Х., 1998. – С. 28–30.
- 16 серпня* – 125 років з дня народження **Олександра Івановича Мещанінова** (1879–1965), українського хірурга, доктора медичних наук. У 1941–1943 рр. очолював підпільну групу медиків, що діяла на базі 9-ї міської лікарні
- 19 серпня – 85 років з дня народження **Михайла Валентиновича Кульчицького** (1919–1943), поета
- 22 серпня – 90 років з дня народження **Володимира Федоровича Пересипкіна** (1914), українського вченого в галузі фітопатології та імунітету рослин, доктора сільськогосподарських наук
- 23 серпня – 100 років з дня народження **Всеволода Петровича Рибальченка** (1904), композитора, педагога
- 28 серпня – 105 років з дня народження **Андрія Ольховського** (1899–1969), українського музикознавця, композитора, педагога. У 1929–1934 рр. викладав у Харківському музично-драматичному інституті
- 3 вересня – 55 років з дня народження **Ірини Миколаївни Полякової** (справж. прізвище – Глебова) (1949), поета, прозаїка
- 5 вересня – 100 років з дня народження **Бориса Самійловича Ковальського**

(1904–), вченого в галузі підйомно-транспортного машинобудування, заслуженого діяча науки і техніки УРСР

- 10 вересня* – 110 років з дня народження **Олександра Петровича Довженка** (1894–1956), прозаїка, сценариста, кінорежисера. З 1923 по 1926 р. жив і працював у Харкові. Проживав у будинку по вул. Пушкінській, 64 (нині Будинок народної творчості, на якому встановлено меморіальну дошку)
- 11 вересня* – 140 років з дня народження **Павла Арсеновича Грабовського** (1864–1902), поета. 1879–1882 рр. вчився в Харківській духовній семінарії
- 18 вересня* – 245 років з дня народження **Івана Степановича Рижського** (1759–1811), філолога, першого ректора Харківського університету (1805–1811 рр.)
- 28 вересня** – 100 років з дня народження **Мойсея Залмановича Фрадкіна** (1904–1974), графіка
- 29 вересня* – 100 років з дня народження **Миколи Олексійовича Островського** (1904–1936), прозаїка. У 1924–1926 рр. приїздив до Харкова для обстеження та лікування в Українському медично-механічному інституті (нині Харківський НДІ травматології, ортопедії і протезування ім. М.Ситенка)
- 30 вересня* – 110 років з дня народження **Рафаїла Мойсейовича Брусиловського** (1894–1971), письменника
- 7 жовтня* – 100 років з дня народження **Бориса Демидовича Шевченка** (1904–1944), Героя Радянського Союзу. Його іменем названа школа в смт. Андріївка Балаклійського району
- 10 жовтня* – 80 років з дня народження **Павла Івановича Силки** (1924), українського письменника
- 65 років з дня народження **Миколи Євгеновича Шатилова** (1939), літературознавця
- 14 жовтня* – 65 років з дня народження **Анатолія Михайловича Мірошніченка** (1939), поета
- 65 років з дня народження **Івана Степановича Маслова** (1939), прозаїка, літературознавця
- Див.:* Календар знаменних і пам'ятних дат Харківщини на 1999 р. – Х., 1998. – С. 30–31.
- 16 жовтня* – 115 років з дня народження **Соломона Овсійовича Файнтуха** (1889–1985), українського композитора і диригента. У 1932–1950 рр. – викладав у Харківській консерваторії
- 19 жовтня* – 150 років з дня народження **Сергія Івановича Васильківського** (1854–1917), живописця
- Див.:* Календарь знаменательных и памятных дат Харьковщины

на 1979 год. – Х., 1978. – С. 25–26

- 21 жовтня** – 105 років з дня народження **Костянтина Олексійовича Гордієнка** (1899–1993), прозаїка, публіциста
Див.: Календар знаменних і пам'ятних дат Харківщини на 1994 рік. – Х., 1993. – С. 20–21
- 27 жовтня** – 110 років з дня народження **Івана Івановича Падалки** (1894–1938), українського живописця і графіка, засновника харківської графічної школи
– 95 років з дня народження **Дмитра Дмитровича Пономаренка** (1909–1987), актора. З 1935 р. працював у Харківському українському драматичному театрі ім. Т.Шевченка
- 31 жовтня** – 115 років з дня народження **Івана Миколайовича Шульги** (1889–1956), живописця
- 1 листопада** – 70 років з дня народження **Федора Івановича Костромітіна** (1934–1996), поета, прозаїка
- 2 листопада*** – 120 років з дня народження **Олександра Івановича Білецького** (1884–1961), літературознавця, мистецтвознавця, театрального діяча, заслуженого діяча науки
- 2 листопада** – 80 років з дня народження **Ігоря Костянтиновича Ковача** (1924), композитора
Див.: Календар знаменних і пам'ятних дат Харківщини на 1999 р. – Х., 1998. – С. 31–32.
- 5 листопада** – 95 років з дня народження **Сергія Омеляновича Луньова** (1909–1978), художника
Див.: Календар знаменних і пам'ятних дат Харківщини на 1994 рік. – Х., 1993. – С.21–22.
- 6 листопада** – 220 років з дня народження єпископа **Мелетія** (Михайло Іванович Леонтович) (1784–1840), архієпископ Харківський і Охтирський (1835–1840)
- 9 листопада** – 210 років з дня смерті **Григорія Савича Сковороди** (1722–1794), українського філософа, письменника і педагога
- 12 листопада** – 95 років з дня народження **Веніаміна Савелійовича Тольби** (1909–1984), диригента і педагога
Див.: Литература к знаменательным и памятным датам Харьковщины на 1989 год. – Х., 1988. – С. 14.
- 18 листопада** – 105 років з дня народження **Івана Сергійовича Любича** (Любушкіна) (1899–1981), актора і режисера. У 1934–1978 рр. працював у Харківському російському драматичному театрі ім. О.Пушкіна
Див.: Календарь знаменательных и памятных дат Харьковщины на 1979 год. – Х., 1978. – С. 26–28.

- 19 листопада

 - 80 років з дня народження **Револьда Володимировича Барішнікова** (1924–1985), живописця і графіка
 - 215 років з дня народження **Андрія Федоровича Павловського** (1789–1857), українського математика. У 1837–1938 рр. – ректор Харківського університету
 - 145 років з дня народження **Миколи Петровича Трінклера** (1859–1925), хірурга
Див.: Календарь знаменательных и памятных дат Харьковщины на 1979 год. – Х., 1978. – С. 28–29.
- 20 листопада

 - 65 років з дня народження **Валерія Михайловича Івченка** (1939), актора, режисера. У 1961-1973 рр. працював у Харківському українському драматичному театрі ім. Т.Шевченка
- 21 листопада

 - 80 років з дня народження **Ігоря Івановича Корнейчика** (1924–1974), українського бібліографознавця
- 23 листопада

 - 100 років з дня народження **Миколи Яковича Стефанова** (1904–1980), професора, доктора технічних наук
- 30 листопада

 - 60 років з дня народження **Михайла Федоровича Бондаренка** (1944), доктора технічних наук, ректора Харківського державного технічного університету радіоелектроніки
- 2 грудня

 - 70 років з дня народження **Ігоря Михайловича Рибачка** (1934), заслуженого майстра спорту з важкої атлетики, олімпійського чемпіона (1956)
 - 60 років з дня народження **Ігоря Вікторовича Лагози** (1944–1999), прозаїка
Див.: Календар знаменних і пам'ятних дат Харківщини на 1999 р. – Х., 1998. – С. 32–34.
- 3 грудня

 - 105 років з дня смерті **Миколи Олексійовича Лавровського** (1825–1899), філолога
- 6 грудня

 - 75 років з дня народження **Якова Йосиповича Рика** (1929), скульптора
- 7 грудня

 - 100 років з дня смерті **Сергія Іліодоровича Загоскіна** (1836–1904), російського архітектора
- 12 грудня

 - 80 років з дня народження **Лева Федоровича Кучина** (1924), доктора технічних наук, професора
- 15 грудня

 - 110 років з дня народження **Данила Овсійовича Альперна** (1894–1968), одного з засновників патофізіології, професора. З 1929 р. – завідуючого кафедрою патофізіології Харківського медичного інституту
 - 10 років з дня смерті **Бориса Олексійовича Чичибабіна** (1923–1994), поета

- 21 грудня** – 115 років з дня народження **Стефана Андрійовича Таранушенка** (1889–1976), українського мистецтвознавця, дослідника архітектури Слобідської України
- 22 грудня* – 115 років з дня народження **Данила Сидоровича Антоновича** (справж. прізвище Будько) (1889–1975), українського актора. З 1926–1975 рр. – грав на сцені Харківського українського драматичного театру ім. Т.Шевченка

ЦЬОГО РОКУ ВИПОВНЮЄТЬСЯ

- 1734* – 270 років з дня народження єпископа **Христофора Семеновича Сулими** (1734–1813), першого єпископа Слобідсько–Української та Харківської єпархії
- 1754* – 250 років з дня народження **Івана Івановича Бахтіна** (1754–1815), харківського губернатора (1803–1814 рр.)
- 1779* – 225 років з дня народження **Олександра Дмитровича Засядька** (1779–1837), українського винахідника-артилериста, генерал-лейтенанта
- 1819* – 185 років з дня народження **Владислава Агурійовича Франковського** (1819–1898), лікаря-педіатра, почесного громадянина Харкова (1892)
- 1829* – 175 років з дня народження **Олександра Карловича Гірша** (1829 – ?), російського архітектора. У 1867–1869 рр. був міським архітектором м. Харкова
- 175 років з дня народження **І.П.Сокальського** (1829–1896), вченого-економіста, громадського діяча
- 1839* – 165 років з дня народження **Петра Ліницького** (1839–1906), українського філософа
- 1844* – 160 років з дня народження **Сергія Олександровича Расвського** (1844 – після 1922), видатного діяча просвітницького руху, вихованця фізико-математичного факультету Харківського університету. З 1869 по 1920 рр. був у лавах Харківського товариства грамотності, його головою в 1911–1915 рр.
- 160 років з дня народження **Єгора Єгоровича Шрейдера** (1844–1922), українського живописця
- 1849* – 155 років з дня народження **Павла Івановича Ковалевського** (1849–1923), видатного психіатра та психолога. Створив при Харківському університеті першу на Україні самостійну кафедру психіатрії та першу психологічну лабораторію
- 1854** – 150 років з дня народження **Олексія Михайловича Іваницького**

(1854–1918), фотохудожника, одного з відомих представників харківської фотографії кінця XIX та початку XX століття

- 1859 – 145 років з дня народження **Миколи Федоровича Гамалія** (1859–1949), мікробіолога, епідеміолога
- 1864* – 140 років з дня народження **Віктора Валер'яновича Величка** (1864–1923), українського архітектора
- 140 років з дня народження **Володимира Миколайовича Покровського** (1864–1924), архітектора
- 140 років з дня народження **Михайла Мелетійовича Плохинського** (1864–1906), українського історика-архівіста, автора праць “З історії Лівобережжя і Слобожанщини”. З 1888 р. жив і працював у Харкові
- 1869 – 135 років з дня народження **Олексія Васильовича Ветухова** (1869–?), педагога і вченого, одного з найвідданіших послідовників О.Потебні
Див.: Календар знаменних і пам'ятних дат Харківщини на 1999 р. – Х., 1998. – С. 34–35.
- 1879 – 125 років з дня народження **Віктора Маріусовича Петіпа** (1879–1930), актора. В 1909–1926 рр. виступав на Україні – в трупі М. Синельникова, Українському драматичному театрі ім. Шевченка
Див.: Календарь знаменательных и памятных дат Харьковщины на 1979 год. – Х., 1978. – С. 7–8.
- 125 років з дня народження **Олександра Івановича Ржепишевського** (1879–1930), архітектора

Розділ III.

МАТЕРІАЛИ НА ДОПОМОГУ ВІДЗНАЧЕННЯ ЗНАМЕННИХ І ПАМ'ЯТНИХ ДАТ НА 2004 РІК.

1 січня – **60 років з дня народження
Віктора Тихоновича
Ендебері**

Ендеберя Віктор Тихонович, прозаїк-гуморист, сатирик. Народився 1 січня 1944 р. в с. Никифорівка Артемівського району Донецької області. У 1966 р. закінчив Харківський сільськогосподарський інститут. Працював на керівних посадах в сільськогосподарському виробництві. Друкується з 1965 р. Лауреат літературної премії ім. О.Вишні. Член СП України з 1978 р.

Ендеберя В.Т. автор збірок сатири і гумору “Свати” (1974), “Генеральна репетиція” (1977), “Щаслива пора” (1978), “Заєць на перелазі” (1980), “Вічна ручка”, “Два відра диму” (1985), “Безплатна стрижка” (1986), “Вибране” (1993), “Вибрики студентської юності” (1994).

Прозові мініатюри В.Ендебері – комічні сценки, випадки з життя сучасного села. Окремі твори перекладено російською та чеською мовами.

Помер Віктор Тихонович Ендеберя 1 жовтня 2001 р.

Біографічні довідки:

Дорошенко В.О. Ендеберя Віктор Тихонович / В.О.Дорошенко // Українська літературна енциклопедія. – К., 1990. – Т. 2. – С. 148.

Віктор Ендеберя // Письменники Радянської України. 1917–1987: Біобібліогр. довід. – К., 1988. – С. 209.

Ендеберя Віктор Тихонович // Хрестоматія з літератури рідного краю. – Х., 2001. – С. 393.

Твори В.Т.Ендебері

Безплатна стрижка: Гуморески. – Х.: Прапор, 1986. – 143 с.

Генеральна репетиція: Гуморески. – Х.: Прапор, 1977. – 77 с.

Два відра диму: Гуморески. – Х.: Прапор, 1988. – 143 с.

Дострибався...: Гуморески. – Х.: Прапор, 1990. – 160 с.

Заєць на перелазі: Гуморески. – Х.: Прапор, 1980. – 97 с.

Салага, або Тисяча й одна ніч... до дембеля: Повісті. – Х.: Майдан, 1997. – 295 с.

* * *

Димар; Не від того: [Гуморески] // Україна. – 1982. – № 40. – С. 21.

Сто: одна з робіт; А було ж...: [Гуморески] // Прапор. – 1984. – № 4. – С. 128.

І коли?; У нашому місті: [Гуморески] // Прапор. – 1987. – № 2. – С. 190–191.

Про В.Т.Ендеберю:

Лауреати премії ім. О.Вишні: [Серед нагороджених харк. сатирик В.Ендеберя] // Літ. Україна. – 1994. – 17 берез.

Віктор Ендеберя: [Некролог] // Літ. Україна. – 2001. – 25 жовт. – С. 12.

85 років з дня народження 13 січня – Любові Трохимівни Малої

Мала Любов Трохимівна, вчена, лікар-кардіолог. Народилася 13 січня 1919 р. в с. Копані Орехівського району Запорізької області в сім'ї селянина. У 1938 р. закінчила І Харківський медичний інститут. Після закінчення інституту з 1938 по 1941 рр. працювала сільським лікарем в с. Петровеньки Іванівського району Луганської області. Була учасником Великої Вітчизняної війни.

В Харківському державному медичному університеті Любов Трохимівна пройшла шлях від клінічного ординатора до завідувачої кафедрою терапії.

У 1981 р. в Харкові завдяки творчій енергії Любов Трохимівни було відкрито філію Київського науково-дослідного інституту кардіології ім. акад. Н.Д.Стражеска, на базі якого у 1986 р. створено єдиний в Україні Науково-дослідний інститут терапії Міністерства охорони здоров'я, а з 1993 р. – Інститут терапії АМН України, який вона очолювала до своєї смерті.

Основний напрямок наукових інтересів Л.Т.Малої – кардіологія. У 1950 р. Любов Трохимівна захистила кандидатську, а у 1954 р. – докторську дисертацію. У 1955 р. Л.Т.Малій присвоєно звання професора. Вона опублікувала 19 монографій і більш 500 робіт у періодичній медичній пресі. Багаторазово виступала з науковими доповідями на республіканських, всесоюзних, європейських та міжнародних конференціях, з'їздах і конгресах.

За глибоке вивчення особливо важкої проблеми хронічної серцевої недостатності Любов Трохимівна визнана гідною Державної премії СРСР (1980).

Широкомасштабна суспільна діяльність Л.Т.Малої. Вона була головним редактором “Українського терапевтичного журналу”, головою найстарішого в Україні Харківського обласного наукового медичного суспільства терапевтів, членом Міжнародної асоціації інтерністів.

За великі заслуги в розвитку народної охорони здоров'я, багаторічну плідну науково-педагогічну діяльність Любові Трохимівни присвоєно звання Героя Соціалістичної Праці, Героя України, вона нагороджена численними орденами і медалями.

Ім'я Любов Трохимівни Малої, як ученого, широко відоме у світі. Її ім'я включено до міжнародного видання “2000 видатних вчених ХХ століття”.

Любов Трохимівна – Почесний громадянин м. Харкова (1999).
Померла Любов Трохимівна Мала 14 квітня 2003 р. в Харкові.

Біографічні довідки:

Мала Любов Трохимівна // Український Радянський Енциклопедичний словник. – К., 1987. – Т. 2. – С. 330.

Черненко В.Д. Мала Любов Трофимовна / В.Д.Черненко // Большая медицинская энциклопедия. – М., 1980. – Т. 13. – С. 371.

Мала Любов Трохимівна // Медична еліта України: Нац. довід. – К., 1999. – С. 152.

Петрова З.П. Мала Любов Трофимовна / З.П.Петрова // Выдающиеся педагоги высшей школы г. Харькова: Биограф. слов. – Х., 1998. – С. 399–402.

Праці Л.Т.Малої:

Малая Л.Т. Закономерности, диагностика и медикаментозная оптимизация осложненных форм заживления инфаркта миокарда / Л.Т.Малая, И.И.Яблучанский, М.А.Власенко. – Х., 1989. – 30 с.

Лечение болезней сердца и сосудов. – Х.: Вища шк., 1982. – 447 с.

Микроциркуляция в кардиологии. – Х.: Вища шк., 1977. – 232 с.

Малая Л.Т. Терапия: Руководство для студентов и врачей-интернов / Л.Т.Малая, В.Н.Хворостинка – Х.: Факт, 2001. – 1032 с.

Малая Л.Т. Хроническая недостаточность кровообращения / Л.Т.Малая, Ю.Г.Горб, И.Д.Рачинский. – К.: Здоров'я, 1994. – 624 с.

Малая Л.Т. Эндотелиальная дисфункция при патологии сердечно-сосудистой системы / Л.Т.Малая, А.Н.Корж, Л.Б.Балковая. – Х.: Торсинг, 2000. – 432 с.

Про Л.Т.Малу:

Велике серце Любові Малої // Демокр. Україна. – 2003. – 18 квіт. – С. 3.

Волос Б. Велике серце Любові Малої / Б.Волос // Демокр. Україна. – 1999. – 30 січ.

Волос Б. Життя, віддане людям / Б.Волос // Ваше здоров'я. – 1999. – 13 січ. – С. 1–2.

Имя украинского кардиолога Любови Малой еще при жизни пополнило перечень выдающихся ученых прошлого столетия: Методика лечения инфаркта миокарда, разработанная великим ученым, спасла тысячи жизней // Факты и комментарии. – 2003. – 16 апр. – С. 4.

Когда жизнь – подвиг // Ліки і здоров'я. – 1998. – 25 груд. – С. 4, 6.

...когда такие люди есть: С большой любовью о Любви Малой // Событие. – 1999. – № 2. – С. 13.

Логачева Р. Большие дела института Малой / Р.Логачева // Харків'яни. – 2001 . – Янв. (№ 4). – С. 2.

Логачева Р. “Перед великим сердцем я склоняю колени...” / Р.Логачева // Панорама. – 1999. – 23 янв. – С. 4.

Малая Л.Т. Дела сердечные не терпят никотина: [Беседа с дир. ин-та терапии Л.Т.Малой / Записала И.Скачко] // Харьк. телеграф. – 2002. – № 41. – С. 9.

Малая Л.Т. Достижения и перспективы развития терапии в канун XXI века: [К 140-летию Харьк. мед. о-ва] // Междунар. мед. журн. – 2001. – № 1. – С. 12–18.

Малая Л.Т. Есть в городе особенное царство, где каждый уголок – лекарство: [Беседа с дир. ин-та терапии, акад. Л.Т.Малой / Записала Р.Логачева] // Веч. Харьков. – 2002. – 16 нояб.

Малая Л.Т. “Мы не гении, но, безусловно, люди серьезные”: [Беседа с акад. Л.Т.Малой / Записал А.Дмитриев] // Слобід. край. – 2002. – 23 листоп.

Малая Л.Т. Проблемы артериальной гипертензии. Итоги от достигнутого – в будущее // Мед. газ. – 2002. – № 24. – С. 3.

Михайлов К. Академик людского сердца / К.Михайлов // Время. – 1999. – 12 янв.

Ода лікарю: [Про поет. зб. “Благодарю Вас!”, присвячену Герою України лікарю Л.Малій] // Демокр. Україна. – 2003. – 28 берез. – С. 3.

Остапенко О. Не мала втрата: Померла Любов Мала – легенда української медицини / О.Остапенко // Україна молода. – 2003. – 16 квіт. – С. 2.

Памяти академика Любви Трофимовны Малой // Междунар. мед. журн. – 2003. – № 1. – С. 135–136.

Скачко И. Любовь Малая: Я верю в судьбу и возмездие / И.Скачко // Харьк. окна. – 2003. – 17 апр. – С. 6.

Счастлива, что я врач // Веч. Харьков. – 2002. – 15 янв.

Тацкий А. Человек большого сердца / А.Тацкий // Слобода. – 1999. – 20 авг.

Ясинский В. “ Мы отдаем людям частичку своего сердца” / В.Ясинский // Время. – 2001. – 20 сент.

Бібліографія:

Малая Л.Т. 60 лет научно-педагогической, лечебной и общественной деятельности: Библиография / Сост. Л.Г.Кононенко, Э.С.Роханская. – Х.: Оригинал, 1998. – 144 с.

160 років з дня народження
17 січня – **Едуарда Едуардовича**
Бергенгейма

Едуард Едуардович Бергенгейм, підприємець. Народився 17 січня 1844 р. в м. Або (Фінляндія) в сім'ї архієпископа. У червні 1863 р. Едуард Бергенгейм з відзнакою закінчив кадетський корпус у Фридрихсгамі, а у 1869 р. – повний курс із додатковим відділенням Інженерної академії. У 1870 р. вступив до товариства Курсько-Харково-Азовської залізниці.

У 1887–1891 рр. Едуард Бергенгейм перебував голосним Харківської міської думи.

Працюючи на будівництві залізниць, Е.Бергенгейм мав можливість ознайомитися з найбагатшим запасом глин, що зберігав у своїх надрах ґрунт Південної Росії.

У 1876 р. Е.Бергенгейм розпочав будівництво в Харкові заводу з виробництва теракотових та інших глиняних виробів, яке було єдиним такого роду підприємством на Півдні Росії. Зараз це завод керамічних виробів.

Продукція заводу Е.Бергенгейма гідно витримала іспит часом. У Харкові вона знайшла втілення в ряді корпусів заводу ім. Малишева, паровозоремонтного, вагоноремонтного підприємств та інших об'єктів. Керамічними плитками, що дотепер не утратили своєї нарядності, вимощені підлоги в Благовіщенському Соборі, Казанській церкві на Лисій Горі та ряді інших старих будинків.

Помер Едуард Едуардович Бергенгейм 16 березня 1896 р. в Харкові.

Професор Харківського університету Г.І.Лагермар, який близько знав Е.Бергенгейма згадував: “В частной своей жизни Э.Бергенгейм был человеком в высшей степени простым, обходительным и мягким. Но это ему нисколько не мешало быть твердым, даже упорным в том, что он считал долгом или вопросом чести. Его мягкость и справедливость сделали его искренне любимым всеми работниками на заводе, а его неутомимое внимание к делу и замечательное трудолюбие вызывали всеобщее удивление...”

Ивах О. Делом послужил городу / О.Ивах // Веч. Харьков. – 1994. – 1 февр.

Чернай О. Эдуард Бергенгейм – барон, инженер, предприниматель / О.Чернай // Панорама. – 1994. – Апр. (№ 17). – С. 11.

**125 років з дня народження
16 серпня – Олександра Івановича
Мещанинова**

Мещанинов Олександр Іванович, український хірург. Народився 16 серпня 1879 р. в Харкові. У 1919 р. був обраний головним лікарем і завідуючим хірургічним відділенням лікарні № 9 на Холодній Горі.

Перші наукові праці О.Мещанинов опублікував ще до Жовтневої революції. Згодом його статті систематично з'являлися в “Врачебном деле”, „Новом хирургическом архиве”, „Вестнике хирургии” та ін. журналах. Всього його перу належить більше восьмидесяти наукових праць.

Протягом 30 років Олександр Іванович керував кафедрою хірургії Харківського інституту удосконалення лікарів. У 1935 р. йому було присвоєно звання професора, а у 1936 – вчений ступінь доктора медичних наук. У роки фашистської окупації Харкова О.І.Мещанинов виявив незвичайну відвагу і героїзм як лікар і громадянин. Він врятував від смерті більше двох тисяч радянських бійців та офіцерів.

Професор був удостоєний високої урядової нагороди – ордена Трудового Червоного Прапора та ряду медалей.

Помер Олександр Іванович Мещанинов 1 січня 1969 р.

Ім'ям професора названо провулок в місті, де розташована лікарня № 9, а лікарні швидкої невідкладної допомоги в день її відкриття 20 травня 1977 р. присвоєно ім'я В.Мещанинова

Безсонов А. Шість днів одного року: Нарис / А.Безсонов // Прапор. – 1962. – № 6. – С. 62–65.

Галкин Л. Подвиг врача: [Поэма] / Л.Галкин // Крас. знамя. – 1968. – 15 сент.

Івах О. Перемагаючи смерть / О.Івах // Ленін. зміна. – 1979. – 13 жовт.

Маринина Р. А помнит мир спасенный / Р.Маринина // Веч. Харьков. – 1996. – 22 февр.

Мещанинов А.И. Долг врача / А.И.Мещанинов // В боях за Харьковщину: Воспоминания участников о Великой Отечественной войне. – Х., 1973. – С. 168–171.

Можейко И. Врачебный долг / И.Можейко // Событие. – 2002. – Дек. (№ 52). – С. 22.

Николаев Н. Подвиг профессора Александра Мещанинова / Н.Николаев // Во имя жизни. – 2001. – 28 авг.

Орлова О. Подвиг врача / О.Орлова // Слобода. – 1995. – 8 февр. – С. 4.

Седов К.Р. Под страхом смертной казни / К.Р.Седов // В боях за Харьковщину: Воспоминания участников о Великой Отечественной войне. – Х., 1973. – С. 182–184.

Строков Р. Жар сердец / Р.Строков, А.Никодимова // Крас. знамя. – 1963. – 6, 7, 9 апр., 18 сент.

Труфанова В.Ф. Так поступали советские медики / В.Ф.Труфанова // В боях за Харьковщину: Воспоминания участников о Великой Отечественной войне. – Х., 1973. – С. 172–181.

Ушманов Л. Солдаты в белых халатах / Л.Ушманов // Крас. знамя. – 1979. – 25 авг.

Чиженко Н. Мстители с Холодной горы / Н.Чиженко // Крас. знамя. – 1989. – 6 сент.

**100 років з дня народження
Мойсея Залмановича
Фрадкіна**
28 вересня
–

Фрадкін Мойсей Залманович, український графік. Народився 28 вересня 1904 р. в м. Борзна Чернігівської області. В 1927 р. закінчив Харківський художній інститут. У 1934–1936 рр. – викладав у харківському поліграфічному інституті, 1931–1971 рр. – у художньому інституті. Автор робіт: серія “Барикади” (1934–1935, у співавторстві); станкові гравюри “Тихий вечір” (1942), “Весна” (1956), “Згадка про дитинство” (1959), “Йшла синичка по водичку” (1961). Автор ілюстрацій до книжок: “Легенда про Тіля Уленшпігеля...” Ш. де Костера (1935), до казок І.Франка (1947) та ін.

Помер Мойсей Залманович Фрадкін 11 серпня 1974 р. в Харкові.

Біографічні довідки:

Фрадкін Мойсей Залманович // Український Радянський Енциклопедичний словник. – К., 1987. – Т. 3. – С. 536.

Фрадкін Мойсей Залманович // Українські радянські художники: Довідник. – К., 1972. – С. 486.

Фрадкін Мойсей Залманович // Мистецтво України: Біогр. довід. – К., 1997. – С. 609.

Про М.З.Фрадкіна:

Мизгіна В. Творчість М.З.Фрадкіна в аспекті проблем європейської національної культури / В.Мизгіна // Наукова конференція “Художнє життя Харкова першої третини ХХ ст.”: Тези доп. та повідомл. / Харк. худож.-пром. ін-т. – Х., 1993. – С. 29–30.

Прокатова Т. Унікальна колекція [творів мистецтва харк. худож. М.Фрадкіна] / Т.Прокатова // Ленін. зміна. – 1986. – 21 серп.

Мызгина В. Виставка графика [М.З.Фрадкіна в Харьк. худож. музеє] / В.Мызгина // Крас. знамя. – 1983. – 29 марта.

Мызгина В. В дар землякам: [О выставке собраний О.Я.Кригер, М.З.Фрадкіна, пополнивших коллекцию Харьк. худож. музея] / В.Мызгина // Крас. знамя. – 1986. – 10 сент.

Щеглов А. Успехи харьковских графиков / А.Щеглов // Крас. знамя. – 1965. – 7 окт.

2
листопада
–
120 років з дня народження
Олександра Івановича
Білецького

Білецький Олександр Іванович, український і російський літературознавець, мистецтвознавець, драматург, театральний діяч. Народився 2 листопада 1884 р. в Казані. Навчався у Харківському університеті, який закінчив у 1907 р. З 1912 р. працює в університеті викладачем. 1931–1961 рр. – директор Інституту літератури ім. Т.Г.Шевченка АН УРСР і водночас професор Київського університету. З 1957 р. – головний редактор журналу “Радянське літературознавство”.

Друкуватися Олександр Іванович Білецький почав з 1909 р. Значна частина досліджень О.Білецького присвячена проблемам розвитку давньої і класичної української та російської літератур. Опублікував праці про Аристотеля, Есхіла, У.Шекспіра та ін.

У Харкові Олександр Іванович написав ряд праць з історії образотворчого та театального мистецтва (“Є.К.Редін як історик візантійського мистецтва”, 1913; “З історії шекспіризму: Теофіль Готьє про комедії Шекспіра”, 1916).

У березні 1919 р. О.І.Білецький був обраний до складу художнього комітету Харківського міського театру. У 1921–1922 рр. завідував літературною частиною Харківського героїчного театру, в якому йшла вистава “Армія в місті” Ж.Ромена в його перекладі і переробці. Олександр Іванович – один з фундаторів першого в Україні театру для дітей. За його ініціативою у 1922 р. в Харкові засновано Театр казки на базі Вищої театральної школи, створеної в 1920 р. (згодом – Харківський перший театр для дітей, з 1936 – ТЮГ ім. М.Горького, з 1944 – у Львові), в якому завідував літературною частиною.

О.Білецький був редактором “Підручної книги з історії всесвітнього театру” (з присвятою Л.Курбасу; упорядник Л.Дмитрова, 1929), до якої підготував передмову “Походження театру і соціальна функція театального мистецтва” та вступні зауваження до розділів.

Серед інших театрознавчих праць О.Білецького: статті “Гьоте і театр” (1932), “Романтизм і натуралізм у французькому театрі ХІХ ст.” (1939), хрестоматія “Український театр. Ч. 2. Український новий театр від початку ХІХ до перших років ХХ ст.” (1941, у співавторстві з Я.Мамонтовим), монографія “Старовинний театр у

Росії. Зародки в народному побуті і шкільному вжитку Південної Русі-України” (1923).

Рукописна спадщина Олександра Івановича Білецького зберігається в Інституті літератури НАН України.

Помер Олександр Іванович Білецький 2 серпня 1961 р. в Києві.

Біографічні довідки:

Білецький Олександр Іванович // Український Радянський енциклопедичний словник. – К., 1986. – Т. 1. – С. 172.

Білецький Олександр // Енциклопедія українознавства. – К., 1993. – Т. 1. – С. 129.

Олександр Іванович Білецький // Мистецтво України: Біогр. довід. – К., 1997. – С. 61–62.

Олександр Білецький // Письменники Радянської України. 1917–1987: Біобібліогр. довід. – К., 1988. – С. 69–70.

Пилипчук Р.Я. Білецький Олександр Іванович / Р.Я.Пилипчук // Мистецтво України: Енциклопедія. – К., 1995. – Т. 1. – С. 201–202.

Сухина В.Ф. Белецкий Александр Иванович / В.Ф.Сухина // Выдающиеся педагоги высшей школы г. Харькова: Биогр. слов. – Х., 1998. – С. 91–92.

Праці О.І.Білецького

Зібрання праць. У 5 т. / Ред. колегія: М.К. Гудзій та ін. – К.: Наук. думка, 1965. – Т. 1–5.

Від давнини до сучасності: Зб. пр. з питань укр. л-ри: Вибр. праці. В 2 т. – К.: Держлітвидав УРСР, 1960.

Письменник і епоха: Зб. ст., дослідж., рец. з питань укр. л-ри. – К.: Держлітвидав УРСР, 1963. – 538 с.

Українська література: Підручник для 8 кл. серед. шк. – К.: Рад. шк. – 1969. – 285 с.

Українська література: Підручник для 9 кл. серед. шк. – К.: Рад. шк., 1962. – 279 с.

Іван Франко. Життя і творчість. – К.: АН УРСР, 1956. – 358 с.

Російською мовою:

Билецкий А.И. Тарас Шевченко: Кн. для учителя / А.И.Билецкий, А.И.Дейч; Под ред. С.А.Баруздина. – 3-е изд., доп. – М.: Просвещение, 1989. – 142 с.

Билецкий А.И. Т.Г.Шевченко: Введение в изучение поэта / А.И.Билецкий, А.И.Дейч; . – М., 1959. – 151 с.

Про О.І.Білецького:

Вишневський Д.К. Річард Победимський: [Про псевдонім О.Білецького – автора перших п'єс та зав. літ. частиною Театру юного глядача] / Д.К.Вишневський // Прапор. – 1971. – № 9. – С. 82–84.

Дзюба І. Білецький і Потебня: [Ідеї О.Потебні в працях О.Білецького] / І.Дзюба // Слово і час. – 1994. – № 11/12. – С. 9–16.

Каганов І. Збірка творів видатного вченого / І.Каганов // Соціаліст. Харківщина. – 1965. – 30 лип.

Кенігсберг М. Видатний літературознавець / М.Кенігсберг // Веч. Харків. – 1971. – 3 серп.

Костюк Г. Зустрічі і прощання: Харківська доба: [А.Шамрай, О.Білецький, В.Державін та ін.] / Г.Костюк // Хроніка–2000. – 1993. – № 5. – С. 161–174.

Шоломова С. “Був у Вас Олександр Білецький із Харкова...”: [Зустрічі О.О.Білецького з О.Блоком] / С.Шоломова // Прапор. – 1981. – № 11. – С. 136–137.

Бібліографія:

Білецький Олександр Іванович // Українські письменники: Біо-бібліогр. слов. – К., 1965. – Т. 4. – С. 91–100.

“Червоний шлях” (1923–1936 рр.): Системат. покажч. змісту / Нац. парламент. б-ка України. – К., 2003. – 216 с.

Білецький О.І. – С. 61–63, 70–73, 116, 126, 135, 139, 141, 144, 178, 184.

21 грудня –
115 років з дня народження
Стефана Андрійовича
Таранушенка

Таранушенко Стефан Андрійович, український мистецтвознавець. Народився 21 грудня 1889 р. в м. Лебедин Сумської області в сім'ї дрібного торговця. Освіту здобував в народному, потім міському училищі. В 1910 р. екстерном закінчив гімназію в Охтирці і вступив на слов'яно-російський підвідділ історико-філологічного факультету Харківського університету. Закінчив у 1917 р. Харківський університет. У 1918 р. його обирають доцентом історико-філологічного факультету, а 1920 – ад'юнкт-професором Українського інституту суспільних наук в Полтаві. З 1924 по 1929 рр. він викладав також в Харківському художньому інституті.

Досліджував українську народну архітектуру, живопис, декоративно-ужиткове мистецтво, творчість українських художників.

У 1934 р. був репресований. Його було засуджено на п'ять років виправно-трудових таборів і заслано в Сибір. У 1958 р. реабілітований.

Основні праці: “Старі хати Харкова” (1922), “Покровський собор у Харкові” (1923), “Мистецтво Слобожанщини” (1928), “Лизогубівська кам'яниця у смт Седневі” (1932), “П.Д.Мартинович” (1958), “Шевченко–художник” (1961),

“Монументальна дерев’яна архітектура Лівобережної України” (1976); статті про творчість В.Кричевського, О.Кульчицької, про українські писанки, книжкову графіку, народні меблі і килими.

Помер Стефан Андрійович 13 жовтня 1976 р. в Києві.

Біографічні довідки:

Таранушенко Стефан Андрійович // Український Радянський Енциклопедичний Словник. – К., 1987. – Т. 3. – С. 357.

Таранушенко Стефан Андрійович // Мистецтво України: Біогр. довід. – К., 1997. – С. 574.

Праці С.А.Таранушенка:

Монументальна дерев’яна архітектура Лівобережної України. – К.: Будівельник, 1976. – 336 с.

Старі хати Харкова. – Х.: Типогр. нар. комісаріату освіти, 1922. – 26 с.

Народні елементи в монументальній мурованій архітектурі VII–VIII ст. на Слобожанщині // Пам’ятки України. – 1993. – № 2/3. – С. 58–60, 119–122.

Про С.А.Таранушенка

Вечерський В. ...дозволили померти в Києві / В.Вечерський // Пам’ятки України. – 1993. – № 2/3. – С. 55–56.

Знаковський В. Служение прекрасному и духовности / В.Знаковський // Слобода. – 1999. – 21 дек.

Лейбфрейд А. Жизненный подвиг историка-искусствоведа / А.Лейбфрейд // Слобода. – 1994. – Май (№ 29). – С. 6.

Мизина В. Стефан Таранушенко: Страницы биографии / В.Мизина // Событие. – 2002. – Нояб. (№ 74). – С. 22.

Пуцко В. Стефан Таранушенко і харківський осередок українського мистецтва / В.Пуцко // Наукова конференція “Художнє життя Харкова першої третини ХХ століття”: Тези доп. та повідомл. / Харк. худож.-пром. ін-т. – Х., 1993. – С. 13–15.

“Червоний шлях” (1923–1936 рр.): Системат. покажч. змісту / Нац. парламент. б-ка України. – К., 2003. – 216 с.

Таранушенко С.А. – С. 113, 173, 178.

**1864 – 140 років з дня народження
Віктора Валер’яновича
Величка**

Величко Віктор Валер’янович, український архітектор. Народився в 1864 р. у Варшаві. У 1883–1887 рр. навчався в Петербурзькій академії мистецтв. Обіймав

посаду земського архітектора у Харкові в 1894–1905 рр., 1895–1917 – архітектор Харківського навчального округу та університету. Був головою харківського архітектурно-будівельного відділу Російсько-технічного товариства (1909–1916 рр.).

У своїх проектах В.В.Величко використовував форми історичних архітектурних стилів – неокласицизм, неоренесанс. За проектами Віктора Валер'яновича у Харкові було споруджено особняки по вул. Дарвіна № 9 (1912 р., тепер Будинок архітектора) і № 31, по вул. Академіка Павлова № 46 (1911–1912 рр.), по вул. Студентській № 1 (1913 р.; у співавторстві з архітектором П. Толкачевим); житлові будинки по вул. Пушкінській № 86 та Держинського № 46; комплекс споруд Харківського університету (біологічний факультет, 1899–1909; студентський гуртожиток, 1901; бібліотека, 1905), інженерний корпус Харківського технологічного інституту (1904–1907 рр., тепер – НТУ “ХП”), будинок музею природознавства (1899–1901 рр.).

Помер Віктор Валер'янович Величко в 1923 р. у Харкові.

Біографічні довідки:

Величко Віктор // Енциклопедія українознавства. – К., 1993. – Т. 1. – С. 226.

Романов П.І. Величко Віктор Валер'янович / П.І.Романов // Мистецтво України: Енциклопедія. – К., 1995. – Т. 1. – С. 300.

Величко Віктор Валер'янович // Мистецтво України: Біогр. довід. – К., 1997. – С. 104.

Про В.В.Величка

Дьяченко Н. Улицы и площади Харькова: Очерк / Н.Дьяченко. – Х.: Прапор, 1977. – 272 с.

Сооружения архитектора В.Величко – С. 30, 58, 163.

Лейбфрейд А.Ю. Харьков: От крепости до столицы / А.Ю.Лейбфрейд, Ю.Ю.Полякова. – Х.: Фолио, 1998. – 335 с.

О В.Величко – С. 326–327.

Майская Т. Дом – в подарок жене: [Об особняке на ул. Дарвина] / Т.Майская // Гор. газ. – 2001. – 8 марта. – С. 18.

Харьков: Архитектура, памятники, новостройки: Путеводитель / Сост.: А.Ю.Лейбфрейд, В.А.Реусов, А.А.Тиц. – Х.: Прапор, 1985. – 151 с.

Сооружения В.Величко – С. 28, 31, 41, 63, 67, 77, 80–82.

150 років з дня народження
1854 – Олексія Михайловича
Іваницького

Іваницький Олексій Михайлович, майстер фотографії. Народився у 1854 р. в Белгороді. Навчався в Другій Харківській гімназії. Його однокласником був видатний український художник С.Васильківський. Після закінчення 3 класу старша сестра майбутнього фотографа змушена була забрати брата з гімназії через

відсутність коштів на навчання. Тоді О.М.Іваницький поступив учнем до фотографа Гленцера. Той полюбив талановитого вихованця, коли ж відійшов від справ у зв'язку з похилим віком, передав Олексію свою майстерню. Гроші за неї вдалося повернути завдяки дружині О.М.Іваницького, яка продала власну земельну ділянку.

У кінці XIX – на початку XX ст. фотографії О.Іваницького стали одними з найбільш популярних у Харкові. Про це свідчить повідомлення в журналі “Фотографическое обозрение за 1896 р.” у розділі “Успехи фотографии”, де визначалося: “Безукоризненно хороши снимки А.Федецкого и А.Иваницкого...”

Авторитет та висока майстерність фотографа сприяли тому, що О.М.Іваницький став учасником і свідком багатьох визначних подій. Влітку 1884 р. Олексій Михайлович разом з видатним українським істориком Д.І.Яворницьким і художником С.Васильківським їздив на Запорізьку Січ – знімати види цих історичних місць, які згодом були відтворені на фотопапері. У 1888 р. О.М.Іваницький зробив серію знімків на місці катастрофи царського поїзду на ст. Борки, неподалік від Харкова.

Олексій Михайлович пристрасно любив фотографію і володів непересічними художніми здібностями. Саме тому, майже ніхто з видатних акторів, які гастролювали у Харкову, не минали його майстерню. На жаль, до наших днів дійшли лише окремі фотографії цього майстра, що збереглися в багатьох старих альбомах потомствених харків'ян.

Помер Олександр Михайлович Іваницький в 1918 р.

Берлин В. Задушевная беседа фотографа с актером / В.Берлин // Время. – 1997. – 9 сент.

Берлин В. Мастер пейзажа и портрета / В.Берлин // Крас. знамя. – 1989. – 26 нояб.

Берлин В. Фотограф Его Императорского Величества / В.Берлин // Панорама. – 1999. – 17 дек. – С. 14.

Мистецтво фотографії // Історія рідного краю (Харківщинознавство): Навч. посіб. В 2 ч. Ч. 2. – Х., 2002. – С. 150.

Московская А. Один щелчок и все готово: [О фотовыставке Иваницкого “Я люблю наш город”] / А.Московская // Веч. Харьков. – 2001. – 18 дек.

1674 –

330 років
з часу заснування
м. Вовчанська

Багалея Д.И. Очерки по колонизации степной окраины Московского государства / Д.И.Багалея. – М.: Изд-во Император. о-ва Истории Древностей Российских при Москов. ун-те, 1887.

Волчанск – С. 434, 442, 542.

Багале́й Д. Волчанск / Д.Багале́й // Энциклопедический словарь / Брокгауз, Ефрон. – СПб., 1892. – Т. 13. – С. 113–114.

Важнейшие города, селения и достопримечательности Харьковской губернии // Природа и население Слободской Украины. – Х.: Союз, 1918. – 335 с.
Волчанск – С. 322.

Волчанск // БСЭ. – М., 1971. – Т. 5. – С. 333.

Волчанск // УСЭ. – К., 1979. – Т. 2. – С. 318.

Вовчанськ // Історія сіл і міст Української РСР: В 26 т.: Харківська область. – К., 1967. – С. 356–370.

Вовчанськ // Рідний край: Навч. посіб. з народознавства / За ред. І.Ф.Пркопенка. – 2-ге вид., випр. і допов. – Х., 1999. – С. 130–132.

Вовчанськ // Топонімічний словник Харківщини / Харк. держ. наук. б-ка ім. В.Г.Короленка. – Х., 1991. – С. 25.

Загоровский В.П. Изюмская черта / В.П.Загоровский. – Воронеж: Изд-во Воронеж. ун-та. – 236 с.
Волчанск – С. 50, 51, 72, 222, 223.

Историко-статистическое описание харьковской епархии. Отделение 4. Чугуевские поселения округа военного поселения. Уезды: Змиевской и Волчанский. – Х., 1857.
Волчанск – С. 273–278.

Шрамко Б.А. Древности Северского Донца / Б.А.Шрамко. – Х.: Изд-во Харьк. гос. ун-та, 1962. – 402 с.
Волчанск – С. 71, 117, 136, 137, 258, 271, 272, 273, 289, 365.

Янко М. Топонімічний словник України: Словник-довідник / М.Янко. – К.: Знання, 1998. – С. 86.
Вовчанськ – С. 86.

* * *

Вовчанськ: Зб. арх. док. і матеріалів / Упоряд.: Л.М.Момот, В.Г.Панкратьева, В.В.Швецъ. - Х.: “Фоліо”, 1994. – 124 с.

Книга Пам’яті України. Харківська область. Т. 5. Райони: Великобурлуцький, **Вовчанський**. – Х.: Наук. ред. Харк. обл. вид. “Книги Пам’яті України”, 1995. – 848 с.

Книга Пам’яті України. Харківська область. Т. 14 (додатковий). м. Харків. Райони: Харківський, **Вовчанський**, Дергачівський, Зміївський. – Х.: Обл. пошуково-видав. наук. ред. “Книги Пам’яті України”, 1999. – 520 с.

Природа краю

Вовчанськ: Все про природу // Хлібороб. – 1992. – 26 лют.

Гаврилов І. По рідному краю / І.Гаврилов // Хлібороб. – 1975. – 23 жовт.

Тур В. Щоб чистою була річка Вовча / В.Тур // Хлібороб. – 1973. – 20 верес.

Історія. Культура. Люди

Барац В. Волчанск. Районные центры нашей области / В.Барац // Крас. знамя. – 1956. – 26 сент.

Мисюра В. Волчанск: [О гербе города] / В.Мисюра // Слобода. – 1993. – Май (№ 34). – С. 5.

Захаров И. Так начинался Волчанск И.Захаров // Крас. знамя. – 1985. – 6 янв.

Лукашова Є. Далеке минуле Вовчанщини / Є.Лукашова // Хлібороб. – 1966. – 15 груд.

Куликов В. Місто на Вовчих водах: Минувшина, сьогодення / В.Куликов // Соц. Харківщина. – 1989. – 12 лют.

Родин А. Вчера и сегодня [г. Волчанска] / А.Родин // Крас. знамя. – 1985. – 13 янв.

Зелінський М. Кидок через Дінець: [Про звільнення Вовчанська від нім.-фашист. загарбників на початку 1943 р.] / М.Зелінський // Хлібороб. – 1992. – 1 трав.

Тур В. Радість визволення: [Про визволення Вовчанська у лют. 1943 р.] / В.Тур // Хлібороб. – 1990. – 22 лют.

Шабалов Д. Мчать “трійки”: [Про бої за Вовчанськ в 1941 р.] / Д.Шабалов // Хлібороб. – 1992. – 11 квіт.

* * *

Браташевський М. Вовчанський народний. Таке звання присвоєно [іст.-краєзнавч.] міському музею / М.Браташевський // Хлібороб. – 1975. – 10 лип.

Горовий В.І. Самодіяльний народний [ансамбль танцю Вовч. РБК] / В.І.Горовий, Д.І.Фельдман // Нар. творчість та етнографія. – 1975. – № 1. – С. 89–91.

Дудко Г. Вовчанський історико-краєзнавчий [музей] / Г.Дудко // Хлібороб. – 1971. – 13 лип.

Захаров І. Все життя – в танці: [Про самодіял. нар. ансамбль танцю Вовчан. РБК і його керівника В.П.Громова] / І.Захаров // Хлібороб. – 1990. – 24 квіт.

Зозуля К. Дім ваших книг: [Про Вовч. ЦРБ] / К.Зозуля // Хлібороб. – 1986. – 27 груд.

Кулик П. Наш музей: [Вовч. іст.-краєзн. музей] / П.Кулик // Хлібороб. – 1974. – 26 лют.

Леницький В. Пропаганда книжкового фонду [у Вовч. район. б-ці] / В.Леницький // Хлібороб. – 1973. – 13 листоп.

Погорєлов В. З історії музичної культури: До 300-річчя заснування Вовчанська / В.Погорєлов // Хлібороб. – 1973. – 24 листоп.

* * *

Гребньов Г. Сторінки забутого життя: [Про укр. письменника О.М.Сомова, який народився у Вовчанську] / Г.Гребньов // Хлібороб. – 1991. – 24 січ.

Литвиненко М.А. Ганна Хоперська: [Іст.-біогр. нарис про Г.Хоперську, одну з організаторів рад. влади у Вовчанську] / М.А.Литвиненко. – Х.: Прапор, 1964. – 64 с.

Червеньов Г. З історії рідного краю: Невідомі Факти: Перший засновник Вовчанська [Король] / Г.Червеньов // Хлібороб. – 1992. – 7 лют.

* * *

Вовчанщино, рідна моя!: [Вірш] // Колкутін М. Дорога до мами: Поезії/ М.Колкутін. – Х.: “Регіон-інформ”, 1998. – С. 5–7.

“Радіє весь Вовчанський край...”[Вірш] // Колкутін М. Дорога до мами: Поезії/ М.Колкутін. – Х.: “Регіон-інформ”, 1998. – С. 39.

1924 – **80 років**
з часу заснування
м. Первомайське

Первомайский // БСЭ. – М., 1975. – Т. 19. – С. 362.

Первомайский // УСЭ. – К., 1982. – Т. 8. – С. 174.

Первомайське // Історія сіл і міст Української РСР: В 26 т.: Харківська область. – К., 1967. – С. 791–801.

Первомайське // Рідний край: Навч. посіб. з народознавства / За ред. І.Ф.Прокопенка. – 2-ге вид., випр. і допов. – Х., 1999. – С. 171–172.

Первомайський // Топонімічний словник Харківщини / Харк. держ. наук. б-ка ім. В.Короленка. – Х., 1991. – С. 74.

Шрамко Б.А. Древности Северского Донца/ Б.А.Шрамко. – Х.: Изд-во Харьк. гос. ун-та, 1962. – 402 с.

Первомайское – С. 194, 364.

Янко М. Топонімічний словник України: Словник-довідник / М.Янко. – К.: Знання, 1998. – С. 86.

Первомайськ – С. 268.

* * *

Книга Пам’яті України. Харківська область. Т. 11. Райони: Первомайський, Печенізький, Сахновщинський. – Х.: Обл. пошуково-видав. наук. ред. “Книги Пам’яті України”, 1996. – 622 с.

Сячин В. От Донца до седого Славутича: [Из истории Первомайщины] / В.Сячин // Знамя труда. – 1997. – 22, 25, 29 окт.

Малов Н. В Далекие двадцатые годы / Н.Малов // Знамя труда. – 1990. – 1, 4 мая.

Клесов В. Из истории Первомайского / В.Клесов // Знамя труда. – 1965. – 2 окт.

Воробьев В. Какой была правда: К 50-летию освобождения Первомайщины от фашист. оккупантов / В.Воробьев // Знамя труда. – 1993. – 26 мая.

Иванов Н. Шагнувший в бессмертие: [О земляке – герое Г.М.Гронницком] / Н.Иванов // Знамя труда. – 1972. – 24 окт.

Илюха Н. Танк на пьедестале: [Об открытии памятника Герою Советского Союза В.А.Копцову] / Н.Илюха, Г.Волков // Крас. знамя. – 1979. – 22 мая.

Кошкалда Г. Подвиг старшины [Героя Радянського Союзу П.В.Поправки] / Г.Кошкалда // Вперед. – 1974. – 5 листоп.

Погребов Ю. Стояли насмерть [защитники Первомайщины] / Ю.Погребов // Знамя труда. – 1975. – 22 февр.

* * *

Августиннопольская Т.Ф. С надеждой на будущее: [Беседа с дир. Первомайск. гос. краевед. музея Т.Ф.Августиннопольской] // Знамя труда. – 1997. – 18 мая.

Баймак О. Растет интерес к творчеству: [О Доме дет. и юнош. творчества] / О.Баймак // Знамя труда. – 2000. – 30 сент.

Богданова Л. Возраст творческой зрелости: [Первомайск. дет. муз. шк. – 30 лет] / Л.Богданова // Знамя труда. – 1998. – 27 мая.

Исикова А. Праздник народной песни: [О празднике фольклор. искусства в п. Первомайский] / А.Исикова // Знамя труда. – 1987. – 23 июля.

Короткая Р.С. Библиотеки – достояние народа: [Беседа с дир. Первомайск. ЦБС Р.С.Короткой / Записала Л.Богданова] // Знамя труда. – 1999. – 21 июля.

Нгуен С. Есть и таланты, и профессионалы: [Первомайск. дет. муз. шк. – 30 лет] / С.Нгуен // Знамя труда. – 1998. – 18 апр.

Оксененко Г. С заботой о духовных ценностях: [О работе Первомайск. район. дет. б-ки] / Г.Оксененко // Знамя труда. – 1995. – 23 авг.

Оксененко Н. Работа библиотекарей сегодня – это энтузиазм и подвижничество: [Ст. зав. Первомайск. центр. б-кой] // Знамя труда. – 1999. – 11 марта.

Первомайскому [краеведческому] музею – 20 лет // Знамя труда. – 1998. – 25 апр.

Рябокобыла Г.А. Сегодня, завтра и всегда: [Беседа с дир. Первомайск. гимназии Г.А.Рябокобылой / Записала Л.Баканова] // Знамя труда. – 1996. – 2 мая.

Свиридова Н. Першій школі – перші 50!: [Ст. дир. шк.] / Н.Свиридова // Знамя труда. – 2001. – 10 марта.

Семенко М. Хранитель памяти народной: [О пред. совета музея боевой и труд. славы ПТУ-29 И.В.Ничволодове] / М.Семенко // Знамя труда. – 2000. – 20 сент.

Харченко В. Таким буде Первомайсьий: [Ст. архітектора Первомайс. р-ну] / В.Харченко // Крас. знамя. – 1978. – 16 нояб.

Хорунжий В. С чего начинается город? Первомайск, каким ему быть? / В.Хорунжий // Знамя труда. – 1969. – 1 марта.

Чудик В. Юбилей клуба: Первомайс. гор. дет. юнош. клубу физ. подготовки – 25] / В.Чудик // Знамя труда. – 1996. – 5 янв.

Промисловість

Алексеев Ф. Пусть растет гигант: [Стр-во Первомайс. химкомбината] / Ф.Алексеев // Труд. – 1966. – 3 марта.

Волков Г. А теперь вот – пластикат: [На Первомайс. Г.П. “Химпром” открыт участок по производству обув. пластиката] / Г.Волков // Знамя труда. – 1996. – 24 янв.

Денисов В. Программа экономического и социального развития г. Первомайский на 2001 год / В.Денисов // Знамя труда. – 2001. – 27 янв.

Карев Э. Растет новый завод: [Первомайс. хлебзавод] / Э.Карев // Знамя труда. – 1972. – 26 февр.

Растет Первомайский богатырь. Дела и заботы строителей химкомбината и города химиков // Знамя труда. – 1965. – 19 июня.

Семенко М. Магистраль “голубого” топлива: [О работе Первомайс. произв. упр. магистрал. газопроводов] / М.Семенко // Знамя труда. – 2000. – 9 сент.

Становлення і змушніння. Будні Первомайського хімкомбінату // Соц. Харківщина. – 1971. – 30 трав.

Фролова В. Время стирает... Это не об археологии. Это – о крупнейшем украинском производителе стирального порошка “Время” [в г. Первомайске] / В.Фролова // Бизнес. – 2001. – 12 нояб. – С. 36–34.

Хабінський М. Народження велетня: [Про новий промисловий комплекс, який став до ладу на Первомайс. хім. комбінаті] / М.Хабінський // Перемога. – 1975. – 29 черв.

ЗМІСТ

Передмова	2
Хроніка подій з історії Харківщини на 2004 рік.	2
Знаменні та пам'ятні дати Харківщини на 2004 рік	13
Матеріали на допомогу відзначення знаменних і пам'ятних дат на 2004 рік	25
Ендеберя Віктор Тихонович	25
Мала Любов Трохимівна	26
Бергенгейм Едуард Едуардович	29
Мещанінов Олександр Іванович	30
Фрадкін Мойсей Залманович	31
Білецький Олександр Іванович	32
Таранушенко Стефан Андрійович	39
Величко Віктор Валер'янович.	36
Іваницький Олексій Михайлович.	37
330 років з часу заснування м. Вовчанська	38
80 років з часу заснування м. Первомайське.	40

Матеріал підготували:

Сашкова Л.О.
Конопля Л.М.

Відповідальна за випуск:

Ракитянська В.Д.